

Monika Bala

Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet

DISKURZIVNA KONSTRUKCIJA ETNIČKOG IDENTITETA U USMENIM AUTOBIOGRAFIJAMA BUKOVINSKIH MAĐARA

Sažetak: *Bukovinski* Mađari, odnosno Sekelji iz Bukovine, doseljavaju se u drugoj polovini 19. veka (1883–1886) u južni Banat. Današnje generacije *bukovinskih* Mađara, potomci emigranata iz Erdelja, deo su kulturnog pejzaža Vojvodine u višetničkom i višejezičnom okruženju. U radu bih pokušala da prikažem i da odgovorim na pitanje na koji način se formira identitet pripadnika manjinske grupe na praksi i iskustvu svakodnevnog života u usmenom autobiografskom narativnom diskursu. Na koji način život u multikulturalnoj zajednici utiče na konstrukciju sopstvenog i kolektivnog etničkog identiteta. Korpus za analizu čine kvalitativni, polu-institucionalni intervjui sa govornicima mađarskog jezika. Intervjui su bazirani na upitniku koji sam sačinila za potrebe istraživanja. U radu polazim od hipoteze da je svaka životna priča konstruisana kroz autobiografsko sećanje u narativnoj formi. Pokušala bih odgovoriti na pitanje u kojoj meri kulturalna očekivanja utiču na formiranje životnih priča (Rubin, 2005). U autobiografskim narativima bukovinskih Mađara izdvajaju se neke zajedničke strukturne odlike i teme, zatim kolektivni narativi, kao i preključivanje kodova tokom naracije. Rad će se posebno fokusirati na aspekte ličnog i kolektivnog (etničkog) identiteta autobiografskog diskursa. Prikazala bih stavove u usmenim autobiografskim iskazima o očuvanju elemenata autentičnosti, jezika i tradicija sekeljskih predaka kao osnovnih vrednosti kulturnog i etničkog identiteta u okruženju kulturne i jezičke hegemonije većine (up. Vučina, Filipović, 2009).

Ključne reči: etnički identitet, diskurs, usmene autobiografije, južni Banat, *bukovinski* Mađari, kvalitativni autobiografski intervju

1. Uvod

Većina porodica ima svoje priče nastale na osnovu porodične istorije, individualnih sećanja ili istorije i mitova zajednice, koje se prenose generacijama i koje oblikuju iskustvo i identitet mlađih generacija. Rubin (2005: 79) smatra da je mnogo toga što ljudi „pamte“ kao deo svojih životnih priča zapravo zajedničko kulturalno znanje zajednice. Pripadnici etničke zajednice bukovinskih Mađara, potomci emigranata iz Erdelja, u svojim 'nasleđenim' narativima prepričavaju mitove o zajedničkoj zemlji, o poreklu, o doseljavanju. U usmenom autobiografskom narativnom diskursu nasleđeni narativi o poreklu utiču na formiranje etničkog identiteta pripad-

nika manjinske zajednice. Kada posmatramo „produkte saćanja“ treba sagledati i način na koji su oni generisani. Naše sećanje oblikuju ne samo „porodični događaji i događaji iz zajednice“, već i niz postojećih „mitova, slika i ideologija“ imaju veliki udeo u kreiranju i oblikovanju sopstvenog sećanja i identiteta (Finnegan, 2006: 180).

2. Kvalitativni autobiografski intervju

Istraživanje o etničkoj zajednici bukovinskih Mađara zasnovano je na kvalitativnom polustrukturiranom autobiografskom intervjuu. Upitnik za intervju sam sačinila sama. Pre svakog intervjuja informanti su dobili dokument o Saglasnosti u učestvovanju u istraživačkom radu sa dozvolom za snimanje na digitalni audio nosač. Za potrebe istraživanja, intervjuje sam transkribovala i prevela na srpski jezik. Većina informanata pripada posleratnoj generaciji ili generaciji koja je rođena u periodu između dva svetska rata. Intervju je podeljen na tematske celine sa početkom od perioda detinjstva, ali se u većini intervjuja pokazalo da posle inicijalnog pitanja o detinjstvu informanti veoma brzo prelaze na narativ o poreklu i doseljenu u tri naselja.

Građa usmene istorije uvek je rezultat zajeničkog 'projekta' informanta i istraživača i njihove interakcije. Dok su pismeni izvori nepromenljivi i stalni, usmeni izvori su inherentno nezavršeni, podložni su promenama, i dijaloški su uslovljeni; formiraju se u situaciji intervjuja. Njihova sadržina zavisi od namere i potrebe istraživača. Usmeni materijal se rađa u zajedničkom, dinamičkom interaktivnom procesu, u dijaloškom procesu naratora i istraživača i zavisi od pitanja i situacije u kojoj se intervju odvija. Tema razgovora ujedno zavisi i od informantovog doživljaja situacije. Neretko se narativ konstruiše u odnosu istraživača i informanta prema pretpostavkama željenog ishoda. Informanti govore o temama koje smatraju zanimljivim za istraživača. U tom smislu se usmeni izvori kreiraju iz informantove subjektivne percepcije situacije i zahetva istraživača. Narativna situacija, kao što je intervju jedan je od faktora koji mogu uticati na narativ, ali na kontekst i strukturu narativa utiče i kolektivno znanje zajednice. Nacionalnost ili etnicitet govornika može indirektno uticati na temu kao i na strukturu narativa.

3. Nacionalni identitet/Etnički identitet

Nacionalni identitet je kompleksna tvorevina satkana od brojnih međusobno povezanih komponenata od kojih je fundamentalni etnički identitet (Smith, 1991: 14□15). Nacije su nastale na temeljima etničkog jezgra (Ibid: 40). Nacija je zajednica sa zajedničkim mitovima i sećanjem, kao i etnička zajednica. Razlika je u teritorijalnoj realnosti. Nacije poseduju teritorije, dok je veza etničke zajednice sa teritorijom istorijska i simbolična i ima mitski i subjektivni kvalitet. Privrženost i asocijacija, a ne posedovanje zemlje su važni kvaliteti za etničku identifikaciju (Ibid: 23). To je mesto gde pripadamo, naš zavičaj odakle potičemo.

Termin etnicitet prvi put je korišćen 1953. godine u socijalnim naukama kako bi označio etničku grupu. U socijalnoj antropologiji identitet se prvi put javlja kao „etnički identitet“ ili „eticitet“ u funkciji sagledavanja procesa identifikacije i definisanja članova grupe, načina povezivanja sa grupom, njene promene i održanja (Sökefeld, 2001: 532).

Etničke grupe se definišu kulturalnim terminima kao što su jezik, religija, neretko i pojmovima plemena i rase. Entoni Smit (Anthony Smith) povlači oštru razliku između etničke zajednice i rase, kao „socijalne grupe koja poseduje jedinstvene nasledne biološke crte koje navodno određuju mentalne attribute grupe“ (Smith, 1991: 21). U literaturi se etnički identitet definiše dihotomijom „primordijalista“ i „situacionista“. Za primordijaliste etnicitet je urođena, primordijalna, stalna, nepromenljiva karakteristika. S druge strane, situacionisti posmatraju etnički identitet kao socijalnu konstrukciju. Prema njihovoj definiciji, etnička diferencijacija nije urođena, već se konstruiše u različitim okolnostima. To je obrazac socijalne organizacije kroz koju se članovi povezuju sa neposrednim pripadnicima grupe i konstruišu osećaj sopstva, a potiče od duboke unutrašnje psihološke potrebe za pripadanjem grupi (McAdams, 2003: 373).

Smit navodi šest glavnih atributa etničke zajednice: kolektivno ime, mit o zajedničkom poreklu, zajedničko istorijsko sećanje, zajednička kultura, „zavičaj“, solidarnost (Smith, 1991: 21) i zaključuje da je najvažniji od navedenih karakteristika mit o zajedničkom poreklu kao presudan činilac konstrukcije etničkog identiteta (Ibid: 22). Osećanje „odakle potičemo“ je ključno za definisanje osećanja „ko smo“ (Ibid). „Etnički identitet je jedna vrsta kolektivnog identiteta.“ (Ilić, 2014: 48).

3.1. Etnički narativni identitet

Etnički narativi su grupni narativi. Narativi grupnog identiteta počinju kao lični iskazi života. Svi dele isti narativni obrazac, istog su žanra, zajedničkog konteksta, vraćaju se na početke pokušavajući svom životu dati smisao tražeći odgovore na pitanje ko smo i odakle potičemo. U procesu traganja za poreklom definišemo sebe i više od toga. Narativ kao diskurzivna praksa služi ne samo kao samospoznaja i identifikacija, već i kao tačka promene, prekretnica koja nam otkriva ko smo i ko treba da budemo. „I kao što pripadnost grupi daje značenje individualnim životima, tako narativi grupe utiču na priče o sopstvu, tj. na individualne autobiografije članova grupe. Kada se članovi čvrsto identifikuju sa grupom, njihove autobiografije mogu biti izložene istim narativnim obrascem kao i priča grupe“ (Brockmeier, 2001: 143).

Sve etničke i nacionalne zajednice imaju svoj repertoar kolektivnih narativa (Ilić, 2014) i baziraju se na kolektivnom sećanju. Prikazaću narativ Viktorije Farkaš iz Vojlovice kao primer kolektivnog narativa o poreklu koji izrasta iz autobiografskog narativa. Kao u svakom intervjuu, i ovde sam razgovor počela sa inicijalnim pitanjem o detinjstvu. Na pitanje da li je bio neko u porodici ko je uticao na nju u detinjstvu Viktorija daje primer bake od koje je često slušala priče o precima iz Bukovine, što je uticalo na razvoj njenog osećanja pripadanja zajednici.

- M. B. Da li je bio neko u porodici ko je značajnije uticao na Vas u detinjstvu?
- V. F. Baba. Pričala mi je mnogo priča. Od nje sam čula mnogo toga o Bukovini. Mnogo sam volela babu. Ona je bila, ona je poreklom odatle. Oni su došli iz Jožeffalve. Moja baba je 96-to, ona je ovde rođena. Ali starija, njena sestra je tamo rođena. Ali ona je već ovde rođena, i ostali, u Skorenovcu.
- M. B. Ali njeni roditelji su sigurno pričali o tome.
- V. F. Puno su pričali. Puno su pričali, i zato je ona meni prenela te priče.
- M. B. Zaista?
- V. F. Pa, kako da kažem, ceo događaj je bio, Skorenovac, u Skorenovac su više išli iz Hadikfalve [...] ali pomešalo se, [...] i ako vas zanima, Skorenovac nije bio ovde gde je Sekelj, nego su bili dole, prema Dunavu, u dolini, zvalo se Đurđevo. I nisu živeli u kućama, nesretni, nego u onim planinama, ne planinama, nego u brdima iskopanim pećinama, tako su tamo živeli. Često ih je poplavio Dunav, i onda bilo je zemlje, ali je poplavio Dunav, i onda su im konačno dozvolili da se nasele na brdo, gde je sada Skorenovac.

Reminiscencija prošlosti je svesno osmišljen, koncipiran, konstruisan, hronološki strukturiran usmeni prikaz života. Svakodnevna iskustva pretočena u priču u epizodama, organizuju se iz perspektive naratora, gde mesto dobijaju ne samo lični događaji već i događaji drugih lica i zajednice kojoj pripadaju. U epizodama mesto dobijaju i subjektivne, moralizatorske primedbe, objašnjenja, misaoni svet koji nije indukovano istraživačevim pitanjima. Otvara se neočekivana slika sveta sagovornika čija je vrednost daleko veća od etnografske informacije. Jan Asman (Jan Assmann) preuzima Albvašov (Halbwachs) socio-konstruktivistički koncept prošlosti prema kojem prošlost ne sagledava u kontekstu prirodnog razvoja već kao kulturalne tvorevine (Assmann, 2011: 33). Kroz sećanje, istorija postaje mit. Veza sa prošlošću čini osnovu grupnog identiteta. Kroz sećanje, grupa konstantno reafirmiše svoju sliku o sebi pretvarajući istoriju fakata u sećanje i na taj način tvoreći mitove kao temelje istorije. Kroz sećanje i naraciju o prošlosti, „istorija prerasta u mit kao trajna, normativna i formativna snaga“ (Ibid: 37–38). Mitovi o zemlji predaka bude osećanje pripadnosti i privrženosti mestu. Osećanje nostalgije je odlika zajednice dijaspore. „Brojne analize gledišta pripadnika etničkih zajednica pokazuju da je često spominjano poreklo od zajedničkih predaka važan činilac osećanja pripadnosti zajednici. Kritička (socijalna) teorija odbacuje tvrdnje o važnosti zajedničkog istorijskog, kulturalnog i biološkog porekla, a umesto toga pridaje značaj socijalnoj konstrukciji tipičnoj za određeni diskurs identiteta.“ (Ilić, 2014: 51).

3.2. Siculicidium i doseljavanje iz Erdelja

Informanti svesno biraju ono što smatraju važnim da se ispriča u intervjuu. Kako žene, tako i muškarci govore o detinjstvu, o mladosti, o patnjama, siromaštvu i gubicima. Postoje naratori koji autobiografiju ne pričaju hronološkim redom od de-

tinjstva, već njihova priča počinje 'in medias res', birajući najznačajnije epizode iz svog života, ili one za koje smatraju da će biti zanimljive, ili od koristi za istraživača. Istorija zajednice, običaji, folklor, jezik, su česti motivi autobiografskog narativa. Mnogi informanti svoju životnu priču počinju mitom o poreklu, poput narodnog pripovedača koji prenosi legendu za naredna pokolenja sa pečatom slike sveta svog miljea.

Konstrukcija sećanja je važan činilac grupnog identiteta. Usmeni iskazi o legendarnim počecima deo su kulturnog sećanja, dok su svakodnevni autobiografski iskazi deo generacijskog sećanja (Assmann, 2011: 41–45). Poreklo u tradicionalnim zajednicama doprinosi formiranju osećanja identiteta. Čest motiv autobiografskih narativa bukovinskih Mađara je priča o doseljavanju iz Erdelja u tri naselja i tragičnom događaju *Siculicidium*-u kada je stradao veliki broj stanovništva i koji je inicirao migracije ka Bukovini, odakle su došli na današnje područje u drugoj polovini 18. veka.¹

Ilustrovaću jedan takav narativ u kojem moj sagovornik govori o dolasku iz zemlje predaka. Informant je Janoš Ambruš (Ambrus János) iz Skorenovca.

M. B. Čika Jani, čega se sećate iz svog detinjstva? Kakvi su bili Vaši roditelji? Da li imate braću i sestre?

J. A. Pa, starija sestra je 45-to godišta, živi u Australiji. Stariji brat 49-to, ovde živi u selu. Jedna sestra je nažalost preminula, imala je 51 godinu. Umro je zet. Deca, u stvari, koja žive na selu, u dobrim su odnosima. Starija sestra je umrla, mlađa sestra... Šta mogu da kažem o detinjstvu. Pa, mislim, selo je mlado, u poređenju sa ostalim, recimo sa Pločicama ili Bavaništem, Deliblatom, ali ovde su se tako doselili, iz Bukovine, iz Erdelja. Tada su se doselili ne samo u Skorenovac, nego u Vojlovicu ili Hertelendyfalva, ili u Ivanovo, Sándoregyháza. Ona su sva sekeljskog porekla. Ona su svojevremeno, još za vreme austro-ugarske monarhije ovde nastanjena. Zapravo, po mom mišljenju, a zašto? Zato što je ovde bila međa, ovde je bio Dunav, i doveli su ih kraj Dunava radi zaštite od poplava. Jer tada još nije bilo nasipa, nije bilo. I još, ja mislim... u ono vreme Turci su još bili ovde, i doveli su te nesretne Mađare kao hvatače metaka. To ne piše tako, ali ja ne sumnjam u to. Tako da, kao što pričaju, to je istina, to nisam ja izmislio, rekli su da Peštu, Budim, ne Peštu, Budim. Pešta je siromašnija, Budim i Beč,

¹ Tragični događaj u istoriji Sekelja (Sekelji, Sikuli, Sekleri) poznat kao, *Siculicidium* ili na mađarskom „mádéfalvi veszedelem“ dogodio se 7. januara 1764. kada je izvršen pokolj okupljenog stanovništva koje je pokušalo da izbegne nasilnu mobilizaciju austrijske vojske. Kao posledica tog događaja nekoliko hiljada Sekelja prelazi iz Madefalve u Moldaviju (2687 lica) odakle se za nekoliko godina usled prenaseljenosti i osiromašenja pet osnovanih sela [Istensegits, Fogadjisten, Hadikfalva, Józseffalva, Andrásfalva; rumunski nazivi: Măneuți (Andrásfalva), Dornești (Hadikfalva), Țibeni (Istensegits), Iacobești (Fogadjisten), Vornicenii Mari (Józseffalva)] seli u Bukovinu 1776–1786, a odatle dalje migriraju i preko Segedina dolaze u Pančevo. Konačno, za nekoliko meseci oko 4000 bukovinskih Mađara naselilo se u Vojlovicu (Hertelendyfalva), Skorenovac (Székelykeve) i Ivanovo (Sándoregyháza) (Peter, 2008: 25–27; Nagy Sívó, 1999: 18).

u stvari, ne treba tamo braniti, nego ih treba braniti već kod Beograda. I ima istine u tome, to nisam ja izmislio. I... tako da, to je, u stvari, to je jedna logička slika, u stvari, logička slika... Ja potičem iz siromašne porodice.

Naracije o zajedničkoj prošlosti čine važan činilac narativnog identiteta. Kao što se vidi, Janoš Ambruš preskače ciklus detinjstva i odmah izdvaja događaj koji govori o okolnostima doseljavanja predaka. Za njega je važno istaći poreklo i okolnosti pod kojima su došli preci. Lični autobiografski narativ ovde dobija formu kolektivnog. Narativ o poreklu daje smisao njegovom životu, jasnije govori o njegovom identitetu, i važno ga je spomenuti kako bi pokazao odakle potiče i ko je. Važno je pitanje kako gradimo sećanja i zašto određeni deo prošlosti pamtimo i smatramo ga značajnim za prenošenje narednim pokolenjima. Egiptolog, prof. Jan Asman u delu *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination* (2011) povlači jasnu razliku između termina *ars memoriae* ili umetnosti sećanja i kulture sećanja (*memory culture*) (Ibid: 15). *Ars memoriae* se odnosi na individuu i pomaže da se oblikuje lično sećanje. S druge strane, koncept kulture sećanja je povezan sa grupom i fokusira se na socijalnu dužnost, na obavezu sećanja, na ono što treba da se pamti, na obavezu koja je integralni deo grupnog identiteta. To je sećanje koje oblikuje zajednicu kojoj pripadamo (Ibid: 16). Pozivajući se na Albvaša, Asman preuzima koncept socijalne konstrukcije sećanja i zaključuje da sve što pamtimo prenosi se u narativ, vezano je za odnos prema socijalnoj grupi i ima rekonstruktivno obeležje. Sećanje se uvek formuliše u socijalnom kontekstu (Ibid: 22). Sećanje se kreira kolektivno i ima rekonstruktivni karakter. Prošlost se rekonstruiše kroz sećanje (Ibid: 27).

4. Jezik i identitet

Etnicitet se ne može proučavati bez socijalnog konteksta i analize upotrebe jezika (Di Fina, 2007). Kod pripadnika mađarske zajednice primećen je fenomen preključivanje kodova između standardnog mađarskog jezika i dijalekta koji je uslovljen situacijom ili namerom jačanja osećanja pripadnosti sekeljskoj kulturi. Kod bilingvalnih govornika primećeno je i korišćenje srpskih reči i izraza kao posledice međujezičkog uticaja.

Svaki jezik je vredno obeležje kulturne pripadnosti i identiteta. „Identitet je promenljiva kategorija u životu pojedinca, tako je i promenljiv njegov odnos sa jezikom manjine i dominantnim jezikom.“ (Fought, 2006: 21). U multietničkoj sredini gde dve ili više etničkih grupa žive zajedno svaka sa svojim varijetetom na istom geografskom području tokom dužeg vremenskog perioda dolazi do slučaja jezičkih uticaja (Ibid: 133) i korišćenja naizmenično i paralelno dvaju ili u nekim slučajevima više jezika ili pak elemenata drugog jezika. Ovakvo oglašavanje višestrukih identiteta kroz korišćenje više jezika u razgovoru ili elemenata različitih jezika, preključiva-

nje koda (code switching), može biti jedna od prednosti² u konstruisanju etničkog i ličnog identiteta, kao i u slučajevima egzogamnih brakova, ako se izrazi solidarnost sa pripadnicima druge grupe, a s druge strane može predstavljati opasnost od 'kvarenja jezika' koje neminovno vodi njegovom gubitku i utapanju u zvanični jezik regiona (Bala, 2010). Usled uticaja dominantnog standardnog jezika većina govornika manjinskog jezika mlađeg naraštaja sve više usvaja korišćenje zvaničnog jezika ne samo u javnoj sferi, već i među sobom u sferi privatnog života, a već inkorporisanje elemenata zvaničnog jezika u razgovoru, i mešanje kodova (code switching) jasni su pokazatelji nesigurne budućnosti opstanka mađarskog jezika i njegovog očuvanja od kvarenja i sprečavanja nastanka takozvanog hibridnog jezika koji bi nastao mešanjem dominantnog i manjinskog jezika ili u najgorem slučaju njegovog potpunog nestajanja.

5. Humor kao elemenat etničkog diskursa

Mnogo je varijanti autobiografskog pripovedanja: od hronološkog skiciranja života prenošenjem podataka do dramskih monologa i dijaloga obogaćenim emocionalnim nabojem i pesničkim tropima. Drugi su skloni refleksivnom poniranju u sebe, otkrivajući svoje misli, osećanja, katkad moralizatorskim diskursom naglašavajući razlike na relaciji prošlost i sadašnjost. Postoje naratori koji ne pričaju svoj život, već identifikujući se sa narodnim sekeljskim duhom, umesto životnog puta daju ilustraciju sekeljskog humora kroz niz sekeljskih viceva i aforizama iz kojih izvire najviše ironije, igre reči, mudrosti. Za kraj, prikazaću takav tip naratora, koji ne smatra da je važno prikazati individuu, već zajednicu kroz domišljati humoristični diskurs.

5.1. Laslo Peter – „pade mi napamet jedan vic“

Za kraj ću navesti odlomak iz intervjua sa Laslom Peterom iz Skorenovca čiji narativ nije dobio formu autobiografskog iskaza. Umesto da priča o svom životu, Laslo Peter svoju pripadnost zajednici ispoljava kroz specifičan diskurs sekeljskog humora. Intervjuu je prisutan i Janoš Ambruš.

L. P. E sada, pade mi napamet jedan vic, ako hoćeš da čuješ. Sekelja je policajac uhvatio u nekom nestašluku. Sekelj je primetio i dao se u bekstvo. Policajac juri za njim i viče: *Stani!* Sekelj se okrene i dobaci mu: *Stani ti!* – kaže, *Tebe ne juri niko*. Toliko bi bilo. Sada mi pade na pamet.

J. A. U bedi, u nemaštini, Sekelj ima smisao za humor.

L. P. E onda ima o ženskom razmišljanju. Dve žene, koje su već bile u penziji, kako da kažem, gledaju stari album sa slikama i razgovaraju.

² „Ljudski život zaista nema smisla izvan njegovog suštinskog dijaloškog karaktera, odnosno izvan veze koja pojedinca spaja sa drugim.“ (Halpern i Ruano-Borbalan, 2009: 115). Čarls Tejlor (1994) zaključuje da mi „[...] definišemo identitet kroz odnos sa drugim [...] kroz dijaloški odnos“.

Kaže jedna: *Jao kako smo nekad bile lepe, kaže, naročito ja. Kako smo ostarile, kaže, naročito ti.*

- J. A. Sekelji imaju humor. Kada je svakome do plakanja, onda to rade. To je svojstveno za Sekelje.
- L. P. Ispričaću jednu priču iz Bukovine. Lekar i astronom na svom putu oko sveta pristižu u Bukvinu. Pa, pade mrak i zatraže prenoćište u jednoj kući. Pa gazda ih je i pustio da noće. Tamo u kuhinji, čovekova porodica je večerala, pa bio je kačamak, svega je bilo, i kako da kažem, slatko su jeli. Gleda ih lekar i kaže astronomu: *Ova deca su se sad tako najela da će noćas svima pući creva. Bilo bi dobro, kaže, da ne spavamo ovde, nego da se povučemo negde, u neku šupu ili negde. Ne marim, kaže astronom, jer sam iz zvezda pročitao da će noćas biti lepo vreme.* E, to je čuo i gazda, što reče astronom, i kaže: *Ne preporučujem vam da spavate napolju, kaže, jer će noćas biti kiše. Kaže, krmača je unela u kuću četku, i tada uvek bude kiša. Kaže astronom: To su samo prazna verovanja. Da mi lepo izađemo napolje.* Izađoše, ali ih je u ponoć uhvatio pljusak. Onda opet kucaju da ih puste unutra. Tek što je svanulo, dolazi jutro, probudiše se na to da deca opet traže da jedu. Kaže astronom lekaru: *Kolega, ti si rekao da će ovoj deci noćas pući creva, vidiš kako traže jelo. A ja sam rekao da neće biti kiše, a krmača bolje zna od mene. Kaže: Hajdemo prijatelju, ovde niko nema vajde od nas. Naša nauka ovde ne vredi ništa.* E, kako da kažem, tako su prošli lekar i astronom u Bukovini.

Navedeni primer pokazuje kako narativi pripadnika mađarske etničke manjine reflektuju kulturu zajednice kojoj pripadaju. Usmene autobiografije bukovinskih Mađara čuvaju sadržaj autentičnog govora i imaju vrednost etnografskog, sociološkog izvora koji omogućavaju dublje poniranje u život, misaoni svet jedne zajednice u određeno doba. Makadams (McAdams) zaključuje da se životne priče zasnivaju na autobiografskim činjenicama, ali da idu dalje od njih, jer naratori selektuju aspekte svojih iskustava i konstruišu narativ koji njihovom životu daje smisao (McAdams, 2003: 187). Sekeljski humor je deo narodne umetnosti. Sekeljskim vicevima se pripisuje ista vrednost kao narodnim pismama, pričama, molitvama i poslovicama. Humor je najviše prisutan u svakodnevnom životu i koristi se sa socijalnom i psihološkom funkcijom. Humor u kulturi Sekelja daje smernice u rešavanju životnih nedaća i razmirica sa specifičnom životnom perspektivom, uči domišljatosti i pronicljivosti. Humor je deo kulturnog blaga i spominje se zajedno sa sekeljskim misaonim svetom, šaljivom, dovitljivom prirodom, i promućurnim razmišljanjem.

6. Zaključak

Autobiografski narativi su odraz kulturnog miljea i kolektivnog identiteta zajednice. Oni prikazuju sliku koju zajednica ima o sebi. Potomci migranata u narativima

dokazuju da su u sred prostorno-vremenske promene ostali dosledni sebi, sačuvali su integritet svoje ličnosti i sećanja svojih predaka. U pojedinim zajednicama se prenose etnocentrični narativi koji su ključni za održanje identiteta. Važni događaji o dolasku iz zemlje predaka se rekreiraju kao pripovedne šeme. Narativi o zajedničkom poreklu su strukture koje funkcionišu na nivou iznad ličnih narativa, a koje prepisuju kulturalne obrasce i identitete za dugoročan period, nekad i za više stotina godina, koje pripovedači dobijaju već uobličene, a pomoću kojih mogu ispričati, tumačiti, strukturirati svoja lična iskustva, doživljaje, i tako izraziti i ojačati svoj identitet.

Literatura

- Assmann, J. (2011). *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bala, M. (2010). Tamo gde se kulture susreću: Naracije o sopstvu kroz uticaj različitosti. Životne priče mađarske dijaspore u Vojlovici. U: *Zbornik radova Petog međunarodnog interdisciplinarnog simpozijuma „Susret kultura“*, Subotić, Lj. i Živančević-Sekeruš, ur., 395–402. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Brockmeier, J., Carbaugh, D. (eds.) (2001). *Narrative and Identity*. Amsterdam: John Benjamin Publishing Company.
- Bruner, J. (2008). Self-Making Narratives. In *Autobiographical memory and the construction of a narrative self*. R. Fyvush, A. Haden, eds., 209–225. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- deFina, A. (2007). Code-Switching and the Construction of Ethnic Identity in a Community of Practice. *Language in Society* 36, (3) 371–392.
- Finnegan, R. (2006). Family myths, memories and interviewing In *The Oral History Reader*, 2nd ed., Perks, R. and Thomson, A., eds. London: Routledge.
- Fought, C. (2006). *Language and ethnicity. Key topics in sociolinguistics Series*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Habermas, T. and Bluck, S. (2000). Getting a life: The emergence of the life story in adolescence. *Psychological Bulletin* 126 (5), 748–769.
- Halpern, K. i Ruano-Borbalan, Ž. (prir.). (2008). *Identiteti: pojedinac, grupa, društvo*, prev. Stanko Džeferdanović. Beograd: Clio.
- Ilić, M. (2014). *Discourse and Ethnic Identity. The Case of the Serbs from Hungary*. München: Kubon & Sagner.
- McAdams, D. P. (2008). Identity and the life story. In *Autobiographical memory and the construction of a narrative self*. R. Fyvush, A. Haden, eds., 187–209. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Nagy Sívó, Z. (1999). *Bukovina mit vétettem?*. Novi Sad: Forum.
- Péter, L. (2008). *Vándor fecske hazatalál? Kalandozások Mádéfalvától Bukovináig, Bukovinától az Al-Dunáig*. Topolya: Timp kiadó.
- Portelli, A. (1991). *The Death of Luigi Trastulli and Other Stories: Form and Meaning in Oral History*. New York: State University of New York Press.

- Rubin, D. C. (2005). A Basic-Systems Approach to Autobiographical Memory. *Current Directions in Psychological Science* 14 (2) 79–83.
- Smith, A. (1991). *National identity*. Reno: University of Nevada Press.
- Sökefeld, M. (2001). Reconsidering Identity. *Anthropos*, 96, 2, 527–544.
- Taylor, Ch. (1994). The Politics of Recognition in *Multiculturalism: examining the politics of recognition*, ed. A. Gutmann, ed., 10–46. Princeton: Princeton University Press.

Monika Bala

THE DISCURSIVE CONSTRUCTION OF ETHNIC IDENTITY OF HUNGARIANS OF BUKOVINA

Summary

Hungarians of Bukovina, or Székelys of Bukovina settled in South Banat in the second half of the 19th century (1883–1886). Today's generations of Hungarians of Bukovina, descendants of immigrants from Transylvania are part of the cultural landscape of Vojvodina in multiethnic and multicultural environment. In this paper I tried to show and answer the question in what way is the identity of members of a minority group formed in everyday life experience in oral autobiographical discourse. In what way life in a multicultural community influences the construction of personal and collective ethnic identity. The corpus for the analysis is semi-institutionalised qualitative interviews with the speakers of Hungarian language. The interviews are based on the questionnaire which I constructed for the research purposes. The paper is based on the hypothesis that every life story is created through autobiographical memory in narrative form. I tried to answer the question to what extent cultural expectation influences the formation of life stories (Rubin, 2005). Autobiographical narratives of Hungarians of Bukovina show common structural features and themes, collective narratives, as well as code-switching practice. This paper focuses on aspects of personal and collective (ethnic) identity of autobiographical discourse trying to present the views and beliefs in oral autobiographical accounts about preserving elements of authenticity, language and traditions of Székely ancestors as core values of their ethnic and cultural identity in a condition of cultural and linguistic hegemony of the majority.

moniballa@gmail.com